

Ministatus/Kort redegørelse for prostitution

1. Omfang og karakter af prostitution

Prostitutionen i Danmark er blevet mindre synlig i bybilledet løbet af de sidste 30 år. Det skyldes at prostitution nu i højere grad er spredt over hele landet og ikke længere kun et storbyfænomen. Samtidig er gadeprostitutionen vigende. Størstedelen af prostitutionen er rykket indendørs til massageklinikker, og herfra til escort-prostitution og andre mindre synlige prostitutionsformer. Hovedparten af de kvinder der tilbage på gaden er udenlandske kvinder. Annoncering foregår i stigende grad på internettet. Det gør det vanskeligt at kortlægge prostitutionens omfang og former, og der foreligger ingen officiel registrering, som kan bidrage med viden. Beregninger af prostitutionens omfang må derfor foretages på grundlag af de tilgængelige kilder – især avis- og internetannoncer. Herigennem er det muligt at tegne et billede af den synlige prostitution, som dog er et absolut minimumstal. Dertil kommer de dele af prostitutionen, som udgør et mørketal.

I mørketallet indgår mænd i prostitution, der sjældent annoncerer og prostituerede med en fast kundekreds. Også grupper af udenlandske prostituerede kan tilhøre denne gruppe, f. eks. nogle kvinder, der er handlet til prostitution i Danmark. Også unge og voksne, der lejlighedsvis får betaling for seksuelle forhold i form af gaver, tøj, ophold etc. udgør en del af mørketallet, idet de ikke umiddelbart henføres til gruppen af prostituerede. I nogle private sex- eller swingerklubber kommer kvinder, som mod betaling står til rådighed for enlige mænd. Omfanget er ukendt, og det vil ofte være kvinder, som i forvejen er i prostitution, der optræder i disse sammenhænge.

Kilder til information om antallet af prostituerede i det synlige prostitutionsbillede er annoncer for seksuelle ydelser (fra Ekstra Bladet, Copenhagen This Week og Den Blå Avis) og forskellige internetportalerne. Desuden anvendes oplysninger fra politiet og fra sociale institutioner og organisationer, som foretager opsøgende arbejde på gaden.

En samlet opgørelse over antallet af personer i prostitution i 2002 – 2003 og 2003 – 2004 giver et billede af minimumsantallet af personer i den synlige prostitution på landsplan.

Minimumsantal af personer i prostitution		
	2002 – 2003	2003 – 2004
Gadeprostituerede*	665	575
Klinikprostituerede	2453	2463
Escortprostituerede	466	352
Barprostituerede	148	148
Klinik- og escortprostituerede	78	82
Privat- og escortprostituerede	18	26
Prostituerede i eget hjem	58	87
I alt	3886	3733

* Procentandelen af gadeprostituerede af samtlige skønnes at være ca. 10 %. Den bliver ved den anvendte opgørelsesmetode større, fordi gadeprostitution er den del af den synlige prostitution, som er mest registreret.

Der er meget stor usikkerhed om antallet af udenlandske prostituerede i Danmark, idet såvel politiets som VFC Socialt Udsattes informationer hviler på skøn. Nogle af kvinderne opholder sig ulovligt i landet, hvilket kan medføre, at de ikke annoncerer med prostitution. Kvinderne er ud over Thailand overvejende fra Østeuropa, Nigeria og andre Vestafricanske lande og visse sydamerikanske lande.

Gennem tilbagevendende stikprøveundersøgelser i Ekstra Bladets annoncer har VFC Socialt Udsatte opgjort andelen af annoncer, som henviser til udenlandske prostituerede. Ca. 45 % af annoncerne for massageklinikker, escortbureauer m.v. oplyser, at der er personer med udenlandsk baggrund. Der er tale om massageklinikker m.v., som helt eller delvist består af udenlandske prostituerede. Andelen af sådanne annoncer er i perioden fra 1989 til 2001 steget fra ca. 4 % til ca. 45 %, og har derefter ligget stabilt på dette niveau til 2004.

I forbindelse med redegørelsen for prostitution i Københavns Kommune skal der foretages særskilte optællinger og beregninger for at få et kvalificeret skøn over Københavns særlige profil med hensyn til omfang af prostitution og prostitutionens fordeling på de forskellige prostitutionstyper. De ovenfor nævnte kilder vil blive anvendt som grundlag for disse beregninger. Resultaterne vil blive sammenlignet med de opdaterede landsdækkende tal og med informationer om prostitutionens omfang i karakter i udvalgte storbyer i Europa.

Kunderne

Den nyeste og hidtil største danske kundeundersøgelse (VFC Socialt Udsatte 2005) viser at 14 procent af de 6350 mænd, der deltog i undersøgelsen, havde erfaringer med køb af seksuelle ydelser. Det svarer nøje til resultater af tilsvarende undersøgelser i Norge og Sverige, hvor procentandelen af mænd, der havde erfaringer med købe af sex var henholdsvis 13 procent og 14 procent. Af det store flertal af mænd i den danske undersøgelse, som ikke havde prostitutionserfaringer, svarede næsten tre fjerdele, at de ikke ville overveje, at købe sex, selv om muligheden bød sig, og næsten halvdelen svarede, at de aldrig havde overvejet at købe sex.

Prostitutionskunderne i den danske kundeundersøgelse udgør et bredt udsnit af den mandlige befolkning. De var lige så ofte gifte som ugifte. De var fra alle aldersgrupper, om end mænd mellem 25 og 40 år dominerer. Gennemsnitsalderen ved første sexkøb var godt 25 år, men hver femte mand var under 21 år, da han købte sex første gang. Kunderne kom fra alle sociale lag. De fleste mænd havde kun købt seksuelle ydelser en enkelt eller få gange.

I Københavnsområdet udgøres en stor andel af prostitutionskunderne af udenlandske turister, forretningsrejsende og andre med midlertidigt ophold i byen. Men der er også lokale kunder, hvoraf nogle er faste kunder. I forbindelse med redegørelsen vil fordelingen på forskellige kundegrupper forsøges belyst.

2. Skader forbundet med prostitution

Ikke alle kvinder og mænd i prostitution oplever fysiske, psykiske og seksuelle skader, men for et flertal af de prostituerede er prostitution forbundet med en øget risiko for fysiske, psykiske og sociale skadevirkninger. Skaderne opstår i samspil med personens øvrige sociale og individuelle livsbetingelser og -vilkår. Det har desuden betydning for den prostitueredes udsathed for skader, hvilken prostitutionsform hun befinder sig i, og hvor længe hun er i prostitution. En stor hollandsk undersøgelse (Vanwesenbeeck, 1994) viser, at gruppen af prostituerede udgør en meget heterogen gruppe:

- Cirka en fjerdedel af kvinderne klarede sig forholdsvis godt. Deres helbred var bedre end hos en kontrolgruppe af kvinder uden prostitutionserfaringer. Kvinderne i denne gruppe trives med at sælge sex og ”feel and act like professionals”¹.
- En anden fjerdedel af kvinder led af svære følger og var stærkt negative over for at sælge seksuelle ydelser. Det kom til udtryk gennem en dårlig fysisk og psykisk tilstand. De havde også en høj risikoadfærd og krævede f.eks. ikke konsekvent brug af kondom.
- Endelig udgjorde halvdelen af kvinderne en heterogen mellemgruppe med meget forskellige oplevelser i prostitutionen. Trods store forskelle blandt kvinderne var den samlede gruppes helbredsmæssige tilstand dog dårligere end kontrolgruppens.

Sociale skadevirkninger

Dårlig økonomi og manglende perspektiver i forhold til arbejde er nogle af de mest afgørende vilkår for, at kvinder starter i prostitution. En stor del af de prostituerede befinder sig generelt i en marginal situation i forhold til arbejdsmarkedet. Nogle er allerede socialt marginaliserede ved debuten i prostitution.

Mange af kvinderne oplever imidlertid også *social isolation og stempling* som følger af prostitutionen. En af de største sociale belastninger i forbindelse med prostitution er nødvendigheden af at leve et *dobbeltliv*. Det kan være vanskeligt at skjule prostitutionen for familie, herunder børn, og venner. De har vanskeligheder med at forklare hvorfra deres indtægter stammer og hvor de er, når de opholder sig på massageklinikkerne. Mange af kvinderne vælger at trække sig fra familie og venner og dermed også fra dybere og nære relationer af angst for at blive afsløret.

Fysiske og psykiske skader af prostitution

En pilotundersøgelse fra 1999 blandt danske kvinder på massageklinikker belyste bl. a. prostitueredes underlivsgener. 28 kvinder i prostitution blev interviewet og oplyste gennemgående, at de havde underlivsgener i form af smerter ved samleje, svie ved vandladning, uflåd, kløe, irritation og hudløshed. Underlivsbetændelse er også jævnlige forekommende blandt kvinder i prostitution. Men også større udsathed for almindelige sygdomme som influenza på grund af nærkontakt med kunderne er en følge af prostitutionen.

Derimod er det myte, at prostituerede er spredere af smitte med sexsygdomme, herunder HIV og AIDS. Blandt prostituerede i de vestlige lande er antallet af HIV-smittede - i modsætning til mange udviklingslande - generelt lavt eller endog meget lavt.

Helbredsmæssige skader af prostitution er dog generelt dårligt belyst.

Prostituerede er generelt mere udsatte for vold end befolkningen som helhed. Det gælder specielt hjemløse og stofmisbrugende prostituerede. I en dansk undersøgelse angiver 95 procent af de stofmisbrugende kvinder i prostitution at have været udsat for vold én eller flere gange. Knap 60 procent af de prostituerede i øvrigt havde været udsat for vold eller trusler om vold i prostitution og ofte fra kunder. 30 procent havde været udsat for voldtægt.

Psykiske skader

Lavt selvværd, angst og depression, beskadiget seksualitet og andre psykiske gener, er gener, som mange prostituerede lever med. Disse tilstande kan være følger af prostitutionen, men kan også være opstået allerede før starten i prostitution. Derfor vil det ofte være vanskeligt at adskille symptomer, som er følger af prostitution fra eventuelle traumer eller andre psykiske skader fra barndommen, som er blevet forværret i prostitutionen. Ofte bliver disse gener særligt mærkbare ved prostitutionsophør.

3. Lovgivning på prostitutionsområdet

Retlig regulering af prostitution

Stater kan regulere prostitution på forskellige måder. Historisk har prostitution været strafbart i mange lande. Nogle lande, f. eks. Kina og i de fleste stater i USA har stadig et *prohibitionistisk* system. D.v.s. at både køb og salg af seksuelle ydelser er forbudt. Mange lande, f. eks. Danmark, Norge og andre vesteuropæiske lande har et *abolitionistisk* system, hvor prostitution ikke i sig selv er kriminelt, men hvor udnyttelse og fremme af prostitution er forbudt med henblik på at begrænse eller afskaffe prostitution. Sverige har også et abolitionistisk system, som er særegent ved at kriminalisere prostitutionskunder. Endelig har andre lande, f. eks. Holland, Tyskland og Grækenland et *reguleringssystem*, som tillader prostitution inden for visse rammer.

Holland og Sverige udgør i dag ”poler” i europæisk prostitutionsregulering, mens den danske regulering placerer sig et sted mellem disse poler. I de seneste år har kvinde- og kristne organisationer stillet krav om, at Danmark skal overtage den svenske reguleringsmodel. De seneste erfaringer med den hollandske og svenske lovgivning vil blive gennemgået i denne endelige redegørelse.

Prostitueredes rettigheder og pligter

Prostitueredes retlige situation i prostitution i Danmark er på mange måder uklar og modsætningsfuld. Med ophævelsen af straffelovens bestemmelse om løsgængeri i 1999 blev prostitution afkriminaliseret, så personer ikke længere kunne straffes for at have prostitution som eneste forsørgelsesgrundlag. Det blev dog fastslået i forarbejderne til lovændringen, at selvom prostitution anses som en lovlig aktivitet for den enkelte, var det ikke hensigten, at prostitution skulle anses som et lovligt erhverv². Dermed afskæres prostituerede fra at opnå ydelser, som forudsætter tilknytning til arbejdsmarkedet, og fra status som selvstændig erhvervsdrivende. Prostituerede kan ikke optages i en arbejdsløshedskasse eller modtage dagpenge ved arbejdsløshed³ og er udelukkede fra orlovsydelser og adgang til efterløn.

² Bemærkningerne til lovforslag L 43 til lov om ændring af straffeloven: ”Afkriminaliseringen skal ikke indebære, at prostitution i øvrigt anses som et lovligt erhverv.”

³ Jf. også cirkulæreskrivelse om meddelelse om optagelse i en arbejdsløshedskasse for selvstændige erhvervsdrivende på grundlag af ulovlig erhvervsudøvelse. Det er opfattelsen, at cirkulæreskrivelsen fortsat er gældende, skønt prostitution ikke længere er omfattet af straffeloven, da ophævelsen af straffelovens § 199 ikke medfører, at prostitution anses som et lovligt erhverv.

Samtidig betragtes prostitution skattemæssigt som et erhverv på linie med andre (med få undtagelser). Det betyder, at en indehaver af en massageklinik sidestilles med en liberal erhvervsdrivende og skal beskattes og betale moms, hvis omsætningen overstiger 50.000 kr. årligt. Momsregistrering sker under branchekoden ”Anden servicevirksomhed i øvrigt”. Ligeledes har indehaveren en række fradrag for driftsomkostninger i overensstemmelse med reglerne for liberalt erhverv.

Grundlag for at få sygedagpenge er en lønindtægt eller selvstændig erhvervsindtægt. Hvis ikke en person har ret til dagpenge fra en arbejdsgiver, udbetales sygedagpenge fra kommunen. Prostituerede, der er registrerede som selvstændige erhvervsdrivende hos Told og Skat, og som betaler skat af deres indtægter, er som selvstændigt erhvervsdrivende berettigede til sygedagpenge fra kommunen efter to ugers sygdom, hvis det særlige beskæftigelseskrav er opfyldt. Vedkommende har mulighed for at forsikre sig med ret til dagpenge fra 1. eller 3. fraværsdag. Erfaringer fra opsøgende arbejde viser, at kvinder i prostitution ofte har begrænset viden om deres komplicerede rettigheder og pligter i prostitution, og at der derfor flourerer en del myter blandt kvinderne.